

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden ja ammatinharjoittajien lisäeläkeoikeuksista

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden ja ammatinharjoittajien lisäeläkeoikeuksista (HE 177/2017 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta (StVM 1/2018 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

työntekijöiden ja ammatinharjoittajien lisäeläkeoikeuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan työntekijöiden ja ammatinharjoittajien lisäeläkkeiden hankkimiseen ja säilymiseen.

Tätä lakia ei sovelleta sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalaan kuuluviin järjestelmiin.

Tämän lain 4—12 ja 15 §:ää sovelletaan vain työsuhteeseen perustuviin lisäeläkkeisiin.

Tämän lain 4—12 §:ää ei sovelleta:

- 1) työnantajan työntekijälle työsuhteen päättyessä suorittamaan kertaluonteiseen maksuun, joka ei liity lisäeläkkeen tarjoamiseen;
- 2) lisäeläkejärjestelmiin, joihin sovelletaan Finanssivalvonnan, muun viranomaisen tai tuomioistuimen toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on säilyttää tai palauttaa ennalleen järjestelmän taloudellinen tilanne selvitystila mukaan lukien, siihen saakka kunnes toimenpiteet päättyvät;
- 3) maksukyvyttömyystakuujärjestelmiin, korvausjärjestelmiin tai kansallisiin vararahastoihin;
- 4) lisäeläkejärjestelmiin liittyviin työkyvyttömyyseläke-etuuksiin;

Eduskunnan vastaus EV 7/2018 vp

5) lisäeläkejärjestelmiin liittyviin perhe-eläke-etuuksiin lukuun ottamatta 7 ja 11 §:ää.

2 §

Pakottavuus ja vähimmäissuoja

Lisäeläkejärjestelmän sääntö, joka poikkeaa työntekijän tai ammatinharjoittajan vahingoksi siitä, mitä tässä laissa säädetään, on pätemätön.

Työehtosopimuksella voidaan sopia lisäeläkejärjestelmien ehdoista edellyttäen, että näillä ehdoilla annetaan lähtevälle työntekijälle vähintään yhtä hyvä suoja kuin, mitä 4—12 §:ssä säädetään, ja että ehdoilla ei luoda esteitä työntekijöiden vapaalle liikkuvuudelle.

Jos muualla lainsäädännössä on työntekijöiden ja ammatinharjoittajien lisäeläkeoikeuksiin sovellettavia säännöksiä, jotka antavat työntekijälle ja ammatinharjoittajalle tässä laissa säädettyä paremman oikeuden, on edellä tarkoitettuja säännöksiä sovellettava tämän lain sijaan.

Mitä edellä 1—3 momentissa säädetään, sovelletaan myös työntekijöiden ja ammatinharjoittajien edunsaajiin.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *lisäeläkkeellä* lisäeläkejärjestelmän säännöissä määrättyä vapaaehtoista vanhuuseläkettä ja lisäeläkejärjestelmän säännöissä määrättyjä vapaaehtoisia työkyvyttömyys- ja perhe-eläke-etuuksia, joilla korvataan tai täydennetään vastaavia lakisääteisiä etuuksia;

2) *lisäeläkejärjestelmällä* eläkejärjestelmiä, joiden tarkoituksena on tuottaa työntekijöille tai ammatinharjoittajille lisäeläke;

3) *vakuutetulla* järjestelmän aktiivisena jäsenenä olevaa työntekijää, jolle voimassa oleva työsuhde antaa tai voi antaa oikeuden saavuttamista koskevien edellytysten täyttymisen jälkeen oikeuden lisäeläkkeeseen lisäeläkejärjestelmän sääntöjen mukaisesti;

4) *odotusajalla ennen vakuutetuksi liittämistä* työskentelykautta, joka vaaditaan ennen kuin työntekijä voi tulla lisäeläkejärjestelmässä vakuutetuksi;

5) *eläkeoikeuksilla* etuuksia, joihin vakuutetut ja muut oikeuksien haltijat ovat oikeutettuja lisäeläkejärjestelmän sääntöjen ja lainsäädännön mukaan;

6) *odotusajalla suojattujen eläkeoikeuksien saavuttamiseksi* järjestelmässä vakuutettuna olemisen kesto, joka vaaditaan oikeuden saamiseksi kertyneisiin lisäeläkkeisiin;

7) *suojatulla eläkeoikeuksilla* oikeutta kertyneisiin lisäeläkkeisiin, jotka saadaan, kun oikeuden saavuttamista koskevat edellytykset täyttyvät;

8) *lähtevällä työntekijällä* vakuutettua, jonka voimassa oleva työsuhde päättyy muusta syystä kuin siitä, että hän tulee oikeutetuksi lisäeläkkeeseen, ja joka siirtyy ETA-valtiosta toiseen;

9) *lähetetyllä työntekijällä* henkilöä, joka on lähetetty työskentelemään toiseen ETA-valtioon ja joka sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 II osaston mukaisesti kuuluu edelleen alkuperävaltion lainsäädännön alaisuuteen;

10) *työntekijän lähettämisellä* tilannetta, jossa henkilö on lähetetty työskentelemään toiseen ETA-valtioon ja jossa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parla-

Eduskunnan vastaus EV 7/2018 vp

mentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 II osaston mukaisesti työskentelemään lähetetty henkilö kuuluu edelleen alkuperävaltion lainsäädännön alaisuuteen;

11) *maksulla* lisäeläkejärjestelmään suoritettuja tai suoritetuiksi katsottuja maksuja;

12) *vapaakirjan saaneella henkilöllä* henkilöä, joka on ollut vakuutettuna lisäeläkejärjestelmässä ja jolla on suojattuja eläkeoikeuksia järjestelmästä, mutta joka ei saa vielä lisäeläkettä tuosta järjestelmästä;

13) *vapaakirjaoikeuksilla* suojattuja eläkeoikeuksia, jotka säilyvät siinä järjestelmässä, jossa ne ovat kattuneet vapaakirjan saaneelle henkilölle;

14) *vapaakirjaoikeuksien arvolla* eläkeoikeuksien pääoma-arvoa;

15) *lisäeläkejärjestelmän säännöillä* sopimusehtoja ja sääntöjä, joiden mukaan työntekijän ja ammatinharjoittajan oikeus lisäeläkkeeseen määräytyy;

16) *suoralla lisäeläkejärjestelyllä* suoran lisäeläkejärjestelyn turvaamisesta työnantajan maksukyvyttömyyden varalta annetussa laissa (209/2015) tarkoitettua lisäeläkejärjestelyä;

17) *ETA-valtiolla* Euroopan talousalueeseen kuuluvaan valtiota;

18) *vakuutuslaitoksella* lisäeläkejärjestelmästä vastaavaa vakuutusyhtiötä, eläkesäätiötä, eläkekassaa ja muuta lisäeläkejärjestelmästä vastaavaa oikeushenkilöä.

4 §

Lähtevän työntekijän odotusaika

Lähtevän työntekijän odotusaika ennen vakuutetuksi liittämistä ja suojattujen eläkeoikeuksien saavuttamista saa lisäeläkejärjestelmän säännöissä olla enintään kolme vuotta. Jos lähtevän työntekijän eläkeoikeuksiin sovelletaan sekä odotusaikaa ennen vakuutetuksi liittämistä että odotusaikaa suojattujen eläkeoikeuksien saavuttamiseksi, yhteenlaskettu odotusaika ei saa olla pidempi kuin kolme vuotta.

5 §

Lähtevän työntekijän vähimmäisikä

Jos lähtevän työntekijän suojattujen eläkeoikeuksien saavuttamiseksi edellytetään lisäeläkejärjestelmän säännöissä tiettyä vähimmäisikää, se saa olla enintään 21 vuotta.

6 §

Palautettavat maksut

Jos lähtevän työntekijän työsuhde päättyy ennen kuin hänellä on suojattuja eläkeoikeuksia, lisäeläkejärjestelmän on palautettava lähtevälle työntekijälle hänen maksamansa maksut. Lähtevän työntekijän puolesta maksetut maksut palautetaan, siten kuin asiasta työehtosopimuksissa ja muissa sopimuksissa määrätään.

Jos lähtevä työntekijä vastaa sijoitusriskistä ja työsuhde päättyy ennen kuin hänellä on suojattuja eläkeoikeuksia, lisäeläkejärjestelmän on palautettava lähtevälle työntekijälle hänen maksamansa maksut tai maksujen perusteella kertyneiden sijoitusten arvo.

Eduskunnan vastaus EV 7/2018 vp

7 §

Lähtevän työntekijän vapaakirja

Lähtevien työntekijöiden suojattujen eläkeoikeuksien on säilyttävä siinä lisäeläkejärjestelmässä, jossa kyseiset oikeudet karttuivat.

Lähtevien työntekijöiden ja heidän edunsaajiensa vapaakirjaoikeuksia tai niiden arvoa tulee lisäeläkejärjestelmän säännöt ja käytännöt huomioon ottaen käsitellä yhdenmukaisesti vakuutettujen oikeuksien arvon tai maksettavina olevien eläkkeiden kehityksen kanssa taikka muutoin kohtuullisella tavalla seuraavasti:

1) turvaamalla vapaakirjaoikeuksien nimellisarvo, jos lisäeläkejärjestelmän oikeudet ovat karttuneet oikeutena nimellismäärään;

2) mukauttamalla vapaakirjaoikeuksien arvoa, jos karttuneiden eläkeoikeuksien arvo muuttuu ajan kuluessa, soveltaen lisäeläkejärjestelmään sisältyvää korkoa tai lisäeläkejärjestelmästä saatua sijoitustuottoa;

3) mukauttamalla vapaakirjaoikeuksien arvoa muuta lisäeläkejärjestelmässä käytettävää karttuneiden eläkeoikeuksien mukauttamismenetelmää vastaavasti soveltaen säädettyä tai sovittua suhteellista rajaa; tai

4) muulla 1—3 kohdassa säädettyä vastaavalla tavalla.

Lisäeläkejärjestelmän sääntöjen mukaan edellä 2 momentissa tarkoitettujen vapaakirjaoikeuksien arvo on laskettava sen ajankohdan mukaan, jolloin lähtevän työntekijän voimassa oleva työsuhte päättyy.

8 §

Vapaakirjan maksaminen lähtevälle työntekijälle kertasuorituksena

Edellä 7 §:ssä tarkoitetun vapaakirjan sijaan lähtevälle työntekijälle voidaan hänen nimenomaisella suostumuksellaan maksaa lisäeläkejärjestelmästä vapaakirjan arvoa vastaava pääoma kertasuorituksena, jos lähtevän työntekijän vapaakirjan arvo kuukausittain suoritettavaksi eläkkeeksi muutettuna ei ole suurempi kuin 70 euroa. Edellä mainittua rahamäärää tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta lukien työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Edellä 1 momentissa mainittu kertasuoritus lasketaan lisäeläkejärjestelmän sääntöjen mukaisesti.

9 §

Lähtevän työntekijän ilmoitus ETA-valtioon siirtymisestä

Lähtevän työntekijän on ilmoitettava vakuutuslaitokselle tai suorasta lisäeläkejärjestelystä vastaavalle työnantajalle siirtymisestään toiseen ETA-valtioon.

Ilmoitus on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa siitä ajankohdasta, kun työsuhte, jonka nojalla lähtevä työntekijä on ollut vakuutettuna lisäeläkejärjestelmässä, on päättynyt.

Eduskunnan vastaus EV 7/2018 vp

10 §

Tiedot työsuhteen päättymisen vaikutuksista lisäeläkkeeseen

Vakuutuslaitoksen on vakuutetun pyynnöstä annettava hänelle tieto siitä, miten työsuhteen päättymisen vaikuttaisi hänen eläkeoikeuksiinsa. Ainakin seuraavat tiedot on annettava:

1) lisäeläkeoikeuksien hankkimista koskevat ehdot ja niiden soveltamisen vaikutukset työsuhteen päättyessä;

2) vakuutetun suojattujen eläkeoikeuksien arvo tai suojattuja eläkeoikeuksia koskeva arvio, joka on tehty enintään 12 kuukautta ennen pyynnön esittämispäivää;

3) vapaakirjaoikeuksien tulevaa käsittelyä koskevat ehdot.

Jos vakuutetulle voidaan lisäeläkejärjestelmän sääntöjen nojalla maksaa suojattuja eläkeoikeuksia vastaava pääoma ennen eläkeikää, tietoihin on sisällyttävä myös vakuutetulle annettava ilmoitus harkita sijoitusneuvontaa eläkkeen turvaamiseksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään vakuutuslaitoksesta, sovelletaan suorasta lisäeläkejärjestelystä vastaavaan työnantajaan.

11 §

Vapaakirjan saaneelle henkilölle annettavat tiedot

Vakuutuslaitoksen on pyynnöstä annettava vapaakirjan saaneelle henkilölle seuraavat tiedot:

1) vapaakirjan arvo tai arvio vapaakirjan arvosta, joka on tehty enintään 12 kuukautta ennen pyynnön esittämispäivää;

2) vapaakirjaoikeuksia koskevat ehdot.

Edellä 1 momenttia sovelletaan myös vapaakirjan saaneiden henkilöiden sellaisten perhe-eläkkeiden edunsaajiin, joille maksetaan perhe-eläkettä.

Mitä 1 momentissa säädetään vakuutuslaitoksesta, sovelletaan suorasta lisäeläkejärjestelystä vastaavaan työnantajaan.

12 §

Tietojen toimittamistapa

Edellä 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut tiedot tulee esittää selkeästi. Tietoja ei tarvitse antaa useammin kuin kerran vuodessa. Tiedot on toimitettava kirjallisesti kohtuullisen ajan kuluessa tietojen antamista koskevan pyynnön esittämisestä.

Tässä laissa säädettyjä tiedonantovelvoitteita sovelletaan sen lisäksi, mitä eläkesäätiölaissa (1774/1995), vakuutuskassalaissa (1164/1992), vakuutussopimuslaissa (543/1994) ja suoran lisäeläkejärjestelyn turvaamisesta työnantajan maksukyvyttömyyden varalta annetussa laissa säädetään vapaaehtoisista lisäeläkejärjestelyistä annettavista tiedoista.

Eduskunnan vastaus EV 7/2018 vp

13 §

Toiseen ETA-valtioon siirtyvän henkilön eläkeoikeuksien säilyminen

Lisäeläkejärjestelmään kuuluvan henkilön, joka siirtyy ETA-valtiosta toiseen ja jonka osalta ei enää suoriteta maksuja mainittuun järjestelmään, suojattujen eläkeoikeuksien tulee säilyä samassa laajuudessa kuin niiden lisäeläkejärjestelmään kuuluvien henkilöiden, jotka jäävät edelleen samaan ETA-valtioon ja joiden osalta ei enää suoriteta maksuja lisäeläkejärjestelmään.

Vakuutuslaitoksen ja työnantajan on annettava ETA-valtiosta toiseen siirtyvälle lisäeläkejärjestelmään työsuhteen tai ammatinharjoittamisen perusteella kuuluvalla henkilöllä tarpeelliset tiedot hänen lisäeläkeoikeuksistaan ja valintamahdollisuuksistaan. Tietojen on vastattava ainakin sellaisille vapaakirjan saaneille henkilöille annettavia tietoja, jotka jäävät edelleen samaan ETA-valtioon.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös muihin lisäeläkejärjestelmän mukaisten oikeuksien haltijoihin.

14 §

Maksut rajojen yli

Lisäeläke ja muu etuus tulee maksaa eläkkeen- ja muun etuudensaajalle toiseen ETA-valtioon samoin edellytyksin kuin Suomeen. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös eläkkeen- ja muun etuudensaajan edunsaajaan.

15 §

Lähetettyjä työntekijöitä koskevat maksut

ETA-valtiossa perustettuun lisäeläkejärjestelmään kuuluva lähetetty työntekijä, joka työskentelee toisessa ETA-valtiossa, saa edelleen suorittaa maksuja ja hänen puolestaan saa edelleen suorittaa maksuja siihen lisäeläkejärjestelmään, johon työntekijä häntä lähetettäessä on kuulunut. Tällöin lähetetty työntekijä tai hänen työnantajansa ei ole velvollinen suorittamaan maksuja lisäeläkejärjestelmään toisessa ETA-valtiossa.

16 §

Valvonta

Tämän lain noudattamista valvoo Finanssivalvonta siten kuin Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008) säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta suoran lisäeläkejärjestelyn turvaamisesta työnantajan maksukyvyttömyyden varalta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun järjestelyyn. Tämän lain noudattamista edellä mainitun järjestelyn osalta valvovat työsuojeluviranomaiset työntekijän tai muun edunsaajan tarkastuspyynnön perusteella. Valvonnasta säädetään työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006). Työnantaja, työntekijä ja

Eduskunnan vastaus EV 7/2018 vp

muu edunsaaja ovat velvollisia antamaan työsuojeluviranomaiselle tarpeelliset tiedot valvontaa varten.

17 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös sopimuksiin, jotka on solmittu ennen tämän lain voimaantuloa, sekä eläkesäätiön ja eläkekassan sääntöihin, jotka Finanssivalvonta on vahvistanut, ennen tämän lain voimaantuloa.

Tätä lakia sovelletaan myös suoran lisäeläkejärjestelyn turvaamisesta työnantajan maksukyvyttömyyden varalta annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun järjestelyyn, josta on sovittu ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämän lain 4—12 §:ää ei sovelleta työskentelykausiin ennen tämän lain voimaantuloa.

Tämän lain 4—12 §:ää ei sovelleta lisäeläkejärjestelmiin, jotka eivät 21 päivästä toukokuuta 2014 lähtien ole ottaneet uusia vakuutettuja ja jotka pysyvät näiltä suljettuina.

Helsingissä 6.3.2018

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri